

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi hatás mérése (saját kezdeményezésű vélemény)

(2014/C 170/03)

Előadó: **Ariane RODERT**

2013. szeptember 19-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A társadalmi hatás mérése

(saját kezdeményezésű vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2013. november 13-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2013. december 10–11-én tartott 494. plenáris ülésén (a december 10-i ülésnapon) 146 szavazattal 5 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli, hogy vita indul a szociális vállalkozások társadalmi hatásának méréséről, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy több időt kell szánni ennek az átfogó témakörnek a tanulmányozására. Első lépésként az Európai Bizottságnak adatgyűjtést kellene kezdeményeznie ahhoz, hogy összehasonlítható módon elemezni lehessen a társadalmi hatás mérését a tagállamokban, illetve Európa szociális dimenziójának tükrében is meg kellene vizsgálni a kérdést.

1.2 Az EGSZB szerint egy nem megfelelő vagy elhamarkodott megközelítéssel alááshatjuk az uniós intézményeknek azt a célkitűzését, hogy támogassák a szociális vállalkozások ágazatának fejlődését és növekedését. Számos tagállamban nem foglalkoznak elegendő mértékben az ágazattal, ezért az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezelje kiemelten a témával kapcsolatos figyelemfelkeltést és a „társadalomtudatos vállalkozás” kezdeményezés menetrendjének teljes körű végrehajtását.

1.3 A társadalmi hatás mérésének keretében azt méri, hogy egy szociális vállalkozás milyen társadalmi eredményeket és hatást generál speciális tevékenységei révén. Tehát nem magáról a vállalatról van szó, bár a szociális gazdasági vállalkozások struktúrái már önmagukban is hozzájárulnak társadalmi értékek létrehozásához. Állandóan alakuló folyamatról és egyben a vállalati tevékenység szerves részéről és fontos stratégiai tervezési eszközről beszélhetünk.

1.4 Nehéz lenne egyetlen módszer mellett letenni a voksunkat, ezért az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy egy új módszer kidolgozása helyett inkább a leginkább alkalmazott elvek tudatosítására helyezze a hangsúlyt. Az bennük a közös, hogy olyan alulról felfelé irányuló kezdeményezésekről van szó, amelyek a valós igényekre és a tényleges tevékenységekre épülő társadalmi változást ragadják meg.

1.5 Valamennyi mérési módszert a szociális vállalatok által kiváltott fő hatásokból kiindulva kell kifejleszteni, és ezeknek a módszereknek támogatniuk kell a vállalati tevékenységeket, arányosnak kell lenniük és nem szabad elfojtaniuk a társadalmi innovációt. A módszernek egyensúlyra kell törekednie a minőségi és a mennyiségi adatok között, felismerve, hogy a siker mérésének szempontjából magának a „történetnek” van döntő jelentősége. Azt is meg kell jegyezni, hogy további vizsgálatokra van szükség azzal kapcsolatban, hogy nehézségeket okoz a mikroszinten végzett társadalmi hatás-mérés eredményeinek makroszintre (a helyi szinttől az uniósra) történő átültetése és ottani értelmezése.

1.6 Mivel konkrétan az ESZVA-⁽¹⁾ és a TVIP-rendeletek⁽²⁾ kapcsán módszerekre van szükség a társadalmi hatás méréséhez, az EGSZB azt ajánlja, hogy teszteljék, kövessék szorosan nyomon és ha szükséges, vizsgálják felül a fenti rendeletekhez kifejlesztett módszereket. Mindezzel azt kell garantálni, hogy ezek a módszerek ne akadályozzák a szociális vállalkozásokat abban, hogy a fenti eszközök révén finanszírozáshoz jussanak. Ennek révén az Európai Bizottság inkább arról tudna közös iránymutatásokat és vezérelveket kidolgozni, hogy mit kell mérni és kevésbé arról, hogy hogyan.

1.7 Az EGSZB továbbra is vizsgálja fogja ezt a kérdést és szorosan nyomon követi majd a módszer kidolgozásával kapcsolatos európai bizottsági munkát, hogy garantálni lehessen, hogy a módszer ne akadályozza a szociális vállalkozások fejlődését Európában. Ezen felül egy szélesebb körű vitában a jövőben is elhivatottan foglalkozik majd azzal, hogy a társadalmi hatás a későbbiekben miként vehető figyelembe más területek vonatkozásában.

⁽¹⁾ Európai szociális vállalkozási alapok, COM(2011) 862 final.

⁽²⁾ A társadalmi változás és innováció programja, COM(2011) 609 final.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság „A második egységes piaci intézkedéscsomag – Együtt egy újfajta növekedésért” című közleménye ⁽³⁾ hangsúlyozza, hogy ki kell dolgozni módszereket azoknak a szociális és gazdasági előnyöknek a mérésére, amelyeket szociális vállalkozások generálnak az ESZVA felhasználása és a TVIP alkalmazása során.

2.2 Erre válaszul az Európai Bizottság szociális vállalkozásokkal foglalkozó szakértői konzultatív csoportján (GECES) belül megbíztak egy al csoportot ⁽⁴⁾ azzal, hogy dolgozzon ki iránymutatásokat az Európai Bizottság számára arról, hogy a szociális vállalkozások hogyan tudják mérni társadalmi hatásukat.

2.3 A vélemény leírja, hogy a szociális vállalkozásoknak milyen kilátásaik vannak egy, a társadalmi hatás mérésére szolgáló uniós módszer kifejlesztése kapcsán, különösen az ESZVA és a TVIP vonatkozásában. Mivel azonban fontos kérdéssről van szó, az EGSZB hangsúlyozza, hogy ideális esetben a társadalmi hatás mérését később figyelembe kell venni más területek vonatkozásában is.

2.4 A szociális vállalkozások szerepét több friss uniós kezdeményezés is kiemeli. Az EGSZB pedig komoly munkát végez a kérdéssel kapcsolatban, ⁽⁵⁾ érintve az ESZVA-val és a szociális vállalkozásokkal kapcsolatos kihívásokat is. ⁽⁶⁾ Döntő jelentősége van az Európai Bizottság által elindított „társadalomtudatos vállalkozás” kezdeményezésnek (SBI), ⁽⁷⁾ amelynek célja, hogy segítse a szociális vállalkozói tevékenység fejlesztését és a szociális vállalkozások növekedését.

2.5 Szociális vállalkozásokat valamilyen társadalmi célra hoznak létre, és ezek a szociális gazdaság terén működnek. A modell megőrzése érdekében az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális vállalkozások SBI-leírását kellene alapul venni minden későbbi szabályozáshoz, szabványhoz vagy programhoz, mivel ez a meghatározás olyan tágabb értelemben kezeli a szociális vállalkozásokat, amely jól illik az egyes tagállamok különböző modelljeihez.

2.6 Fontos megemlíteni, hogy a véleménynek nem az a célja, hogy általánosságban a vállalatok társadalmi hatásának mérése mellett érveljen. A kérdést nem szabad összekeverni a vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos kezdeményezésekkel vagy azzal a minden munkaadót érintő kötelezettséggel sem, hogy méltó munkakörülményeket biztosítsanak és betartsák a hatályos kollektív szerződéseket. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a szociális szempontok érvényesülésének és az infrastruktúrának a hatékonysága továbbra is tagállami hatáskörbe tartozik.

2.7 Bár ez a vélemény nem maguknak a szociális vállalkozásoknak, hanem tevékenységüknek a társadalmi hatásával foglalkozik, le kell szögezni, hogy az ilyen cégek struktúrája és működési modelljei már önmagukban is fontosak a társadalmi hatás létrejöttében, mivel társadalmi költségeket internalizálnak és pozitív externáliákat generálnak.

3. Társadalmi hatás a társadalom kontextusában

3.1 Jó ideje a gazdasági eredmények jelentik a legfőbb mutatókat szervezetek és országok fejlettségének mérésére, függetlenül attól, hogy a gazdasági vagy a társadalmi haladás jelenti-e a fő motivációt. A fenntartható világhoz olyan holisztikusabb szemléletmódot kell előtérbe helyezni, amely kiemelten figyelembe veszi a társadalmi, környezeti és gazdasági következményeket.

3.2 Az elmúlt években egyre inkább tudatosul ez az emberekben. 2008-ban az EGSZB elfogadott egy saját kezdeményezésű véleményt *A GDP-n túl – a fenntartható fejlődés mércéi* címmel, ⁽⁸⁾ amely hangsúlyozta, hogy a társadalmi kihívások megválaszolásához új módszerekre van szükség a fenntarthatóság és a jólét mérésében. A felvetésre reagálva az Európai Bizottság 2009-ben kiadta *A GDP-n innen és túl – A haladás mérése változó világunkban* című jelentését, ⁽⁹⁾ amely arra hívta fel a figyelmet, hogy a társadalmi fejlődés nyomon követéséhez és méréséhez új eszközök kellenek. Más szereplők is tettek lépéseket új eszközök bevezetésére – például az OECD a *jobb élet indexével* (Better life index). ⁽¹⁰⁾

3.3 Európa számára – a válság és a változó jóléti modellek közepette – most minden eddiginél fontosabb a valódi értékteremtés szem előtt tartása. Ezt hangsúlyozták nemrégiben az EMÚ társadalmi dimenzióját ösztönző kezdeményezések is, ⁽¹¹⁾ azt javasolva, hogy a gazdasági jelentéseket társadalmi mutatókkal és intézkedésekkel egészítsék ki. Ez az érvelés azóta számos uniós dokumentumban megjelenik, leszögezve, hogy a társadalmi többletérték, változás és hatás mérése és nyomon követése előfeltétele az irányelvek, programok és intézkedések hatékony megvalósításának.

⁽³⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/expert-group/social_impact/index_en.htm.

⁽⁵⁾ HL C 318., 2009.12.23., 22. o. HL C 24., 2012.1.28., 1. o. HL C 229., 2012.7.31., 44. o.

⁽⁶⁾ HL C 229., 2012.7.31., 55. o.

⁽⁷⁾ COM(2011) 682 final.

⁽⁸⁾ HL C 100., 2009.4.30., 53. o.

⁽⁹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹⁰⁾ www.betterlifeindex.org.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/archives/2013/10/pdf/20131002_1-emu_en.pdf.

3.4 A társadalmi hatás mérése fontos témának számít, és rendkívül nagy szerepe van abban, hogy újraépítsük Európában a társadalmi dimenziót. Az EGSZB ezért megkérdőjelezi az Európai Bizottság ezzel kapcsolatos nagyon elhamarkodott megközelítésmódját, és azt kéri, hogy szánjanak több időt a kérdésre, hogy alaposan és tágabb kontextusban meg lehessen vitatni a témát, így garantálva a legmegfelelőbb módszertani megoldások megtalálását. Ennek kapcsán megjegyzendő, hogy mivel a legfőbb cél a szociális vállalkozások támogatása feladatuk teljesítésében, az Európai Bizottságnak óvatosan kell eljárnia az eszközök kifejlesztésében, amelyek akár éppen ellentétes hatást válthatnak ki.

3.5 Ez annál is inkább fontos, mivel számos tagállamban nincsenek benne a köztudatban a szociális vállalkozások és a szociális gazdaság, illetve nem igazán ismerik el őket. Az ágazat fejlődésének szempontjából káros lehet az, ha a társadalmi hatás szempontjából kezdünk neki a vitának ahelyett, hogy megerősítsenék a szociális vállalkozások fejlődésének kedvező környezetet. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mielőtt elindítana egy, a társadalmi hatás mérésével kapcsolatos kezdeményezést, kezelje kiemelten a „társadalomtudatos vállalkozás” kezdeményezés teljes körű megvalósítását, hogy minden tagállamban tisztességes és átlátható feltételeket lehessen biztosítani a szociális vállalkozások számára.

4. A társadalmi hatás leírása

4.1 A társadalmi hatás mérése a társadalom minden szegmensét számára előnyökkel jár. A szociális vállalkozások legfőbb célja, hogy kedvező társadalmi hatást érjenek el, ez pedig gyakran a vállalati tevékenység állandó és szerves része. Fontos, hogy különválasszuk egymástól a társadalmi eredményeket és az üzleti eredményeket. A társadalmi hatást kell mérni, nem pedig a szervezetet.

4.2 Az érdekelttek hasonlóan írják le a társadalmi hatást, de vannak különbségek is. Az EGSZB szerint nagyon fontos az egységes értelmezés, és azt javasolja, hogy a társadalmi hatást a szociális vállalkozások speciális tevékenységeinek társadalmi eredményeként és hatásaként definiálják.

4.3 Azt is érdemes megjegyezni, hogy a hatás mérése nem csupán az elérni szándékozott, hanem az összes (azaz az elérni kívánt és a nem kívánt) eredmény és azok hatásának mérését jelenti.

4.4 A társadalmi hatás értékelése sokszor problematikus, mivel néha nehezen bizonyítható, hogy közvetlen összefüggés van a tevékenység és az eredmény között. A kedvező hatások gyakorta minőségiek és néha csak hosszabb távon jelentkeznek egyértelműen. Amennyiben egy tevékenységet számokban próbálunk meghatározni, az azzal a komoly veszéllyel jár, hogy az így nyert információ nem azt fogja mérni, amit eredetileg akartunk, illetve nem a helyes módon. Ezért nem szabad a szociális vállalkozásokat arra kényszeríteni, hogy a mérést egynek tekintsék a számszerűsítéssel, csak olyan tevékenységekre összpontosítva, amelyek könnyen mérhetőek, számszerűsíthetők vagy amelyeket kívülálló is könnyen elismernek.

4.5 A számszerűsítésre inkább úgy kellene tekinteni, mint egy mérési lehetőségre, az olyan kvalitatív megközelítések mellett, mint a narratív módszerek. Ez az alternatív vagy kiegészítő jelleggel alkalmazott módszer, amellyel a kedvezményezettek szempontjából is információkban gazdag eseteket lehet összegyűjteni, elengedhetetlen a szociális vállalkozások tevékenységéből adódó „hozzáadott érték” értékeléséhez. Arra is utalni kell, hogy az értékteremtés mérésének nem kell feltétlenül valamilyen konkrét, számszerű eredményt hoznia, hanem lehet számadatok és szöveges részek kombinációja is.

4.6 Ennek az összetett témának a további vizsgálatához az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság kezdeményezzen adatgyűjtést a már létező módszerekről, amit aztán kiindulópontként lehet használni tagállamok közötti összehasonlító elemzésekhez.

5. Főbb szereplők és koncepciók

5.1 Egy, a társadalmi hatást a jelenlegi uniós kontextusban (az ESZVA és a TVIP kapcsán) mérő uniós módszer előfeltétele, hogy az ezzel kapcsolatos munkában részt vegyenek az érintettek is, azaz elsősorban a szociális vállalkozások, a felhasználók, a politikai döntéshozók, a finanszírozók, illetve ahol lehet a szociális szolgáltatásokat nyújtók, a közhivatalok és a szociális partnerek is. Ez az érintettekre épülő megközelítés olyan bizalomépítő folyamatot tesz lehetővé, amellyel egyértékes érhető el a kívánt hatást illetően.

5.2 A megközelítés feltétele, hogy mindenki ugyanúgy értelmezze a társadalmi hatás mérésével kapcsolatos alapvető koncepciókat. Különböző összefüggésekben gyakran eltérően értelmezik az olyan kifejezéseket, mint input, output, eredmény és hatás. Fontos, hogy az érintettek ugyanazt értsék ezek alatt a fogalmak alatt.

5.3 Ha csak az outputot (például egy képzésben részt vevő emberek számát) vesszük figyelembe, akkor azzal nem mérjük az adott tevékenység valós hatását. Fontos tehát leszögezni, hogy a társadalmi hatás mérésekor nem a különböző outputokat, hanem a hatást mérjük. Ily módon a tényleges hozzáadott értéket lehet megragadni, nem feledkezve meg a társadalmi hatás mérésének komplex és multidiszciplináris jellegéről sem.

5.4 Meg kell jegyezni, hogy további vizsgálatokra van szükség egyrészt azzal kapcsolatban, hogy nehézségeket okoz a mikroszinten végzett társadalmi hatás-mérés eredményeinek makroszintre (a helyiről az uniósra) történő átültetése és ottani értelmezése, mint ahogy azzal kapcsolatban is, hogy a mérési módszerek mennyiben veszik figyelembe az egyének és a vállalkozások jogait és igényeit.

6. Módszerek és eszközök

6.1 A társadalmi hatást számos különböző módon mérik, ezért nehéz egyetlen módszer mellett érvelni vagy akár összehasonlítani a különböző módszereket.⁽¹²⁾ Számos módszert kidolgoztak már, és sokukat különböző EQUAL projektek keretében kezdeményezték.⁽¹³⁾ Az bennük a közös, hogy olyan alulról felfelé irányuló kezdeményezésekről van szó, amelyek egy kívánt társadalmi változás elérésére szolgálnak, és valós igényekre és tényleges tevékenységekre épülnek.

6.2 A legismertebb módszer a *beruházások társadalmi megtérülése*, amely eredményalapú koncepcióként egy szervezet társadalmi, környezeti és gazdasági értékteremtését mutatja meg, illetve a *társadalmi elszámolási mátrix*, amely egy szervezet társadalmi céljainak tervezésére, mérésére és értékelésére szolgáló módszer.⁽¹⁴⁾ Az ún. *Global Reporting Index (GRI)* egy másik példa egy általánosabb módszerre a társadalmi hozzáadott érték létrehozása kapcsán. Olyan fenntarthatósági jelentéstételi rendszerről van szó, amely keretet biztosít a szociális, környezeti és gazdasági jelentéskészítéshez. De ezeken kívül sok más módszer létezik még.⁽¹⁵⁾

6.3 Ezekben a módszerekben az a közös, hogy más ágazatok modelljeihez képest inkább aszerint alakították ki őket, hogy a szociális vállalkozásoknak mi a céljuk tevékenységeikkel. Ahelyett, hogy csupán azt mérnék, hogy milyen outputok keletkeztek két adott időpont között, ezek a modellek gyakran egy szélesebb, nem lineáris folyamatot ölelnek fel. Ilyen például a változáselmélet (Theory of Change),⁽¹⁶⁾ amely – leegyszerűsítve – magában foglalja a definiálást, a számszerűsítést és a nyomon követést. Az ilyen modellek alkalmazásakor maga a mérési folyamat részét képezi a vállalati üzleti tervezésnek és fontos eszközt jelent a belső működés javításához.

6.4 A társadalmi hatás mérésére szolgáló modelleket úgy kell kialakítani, hogy azok arányosak legyenek és segítsék a szociális vállalkozásokat. Sok szociális vállalkozás kicsi és új cég, amelynek korlátozottak a lehetőségei ahhoz, hogy bonyolult módszereket alkalmazzon. Ezért az EGSZB azt ajánlja, hogy a szociális vállalkozások helyett más érintetteknek (az EU-nak, alapkezelőknek) kellene viselniük a hatásfelmérés költségeit, hogy ne keletkezzenek jelentős és aránytalan adminisztratív terhek.

6.5 A mutatók kapcsán az EGSZB-nek az a véleménye, hogy ezeket – felhasználókkal és érintettekkel folytatott megbeszélések követően – a szociális vállalkozásoknak kellene kiválasztaniuk. Ilyen mutató lehetne például a „társadalom számára megspórolt költségek” vagy a szociális vállalkozás által „kiváltott hatás”, de gondolni lehet a vállalatok figyelemfelhívó tevékenységére, illetve struktúrájukra és működési modelljeikre.

6.6 Az Európai Bizottságnak meg kellene fontolnia, hogy már létező modellek alapján és az EGSZB ajánlásainak megfelelően kidolgozzon egy olyan uniós keretet, amely illeszkedik az egyes tagállamokban már hatályban levő konkrét szabályozásokhoz, illetve az azokban működő jóléti szervezetek modelljeihez és szociális vállalkozásokhoz.

7. Egyéb észrevételek

7.1 Mivel rendkívül nehéz egy konkrét modell vagy standard hatásmérő mutatók mellett érvelni, első lépésként az Európai Bizottságnak fel kellene hívnia a figyelmet a leginkább elterjedt és használt elvekre és módszerekre, és ezek használatára kellene ösztönöznie a vállalkozásokat. Az így nyert tapasztalatokból az Európai Bizottság közös iránymutatásokat dolgozhat ki arról, hogy az output helyett inkább a társadalmi hatást kell mérni. A cél egy elvet tartalmazó keret kidolgozása arról, hogy mit kell mérni ahelyett, hogy megpróbálnánk meghatározni, hogy hogyan kell mérni a társadalmi hatást.

7.2 Mivel nagyon összetett kérdéskörrel van szó, az EGSZB azt javasolja, hogy első lépésként az ESZVA és a TVIP kapcsán kifejlesztett módszereket kellene tesztelni. Ez lehetővé tenné, hogy az Európai Bizottság szorosan nyomon kövesse, hogy milyen hatása van a szóban forgó módszerek alkalmazásának, és szükség esetén felülvizsgálja őket. Minden adatgyűjtést nemek szerinti bontásban kellene elvégezni, hogy fel lehessen mérni, hogy a nők milyen szerepet játszanak a szociális vállalkozói tevékenység terén, és hogy átlátható legyen a finanszírozás elosztása. Ez segít garantálni, hogy az alkalmazott módszerek ne korlátozzák a kitűzött célokra igénybe vehető finanszírozáshoz való hozzáférést.

⁽¹²⁾ Bouchard, M (ed) (2009): *The worth of social economy*, Peterlang, Bruxelles.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated.

⁽¹⁴⁾ <http://www.thesroinetwork.org/what-is-sroi>, <http://www.socialauditnetwork.org.uk/getting-started/what-is-social-accounting-and-audit>.

⁽¹⁵⁾ Például: PQASSO (Practical Quality Assurance System for Small Organisations), SIMPLE (Simple Impact Measurement for Local Economies), Volunteering Impact Assessment Toolkit, The Big Picture, Impact Framework, Logic Model Builder, Measuring Impact Framework, Outcome Mapping, Outcome-Based Evaluation, Social Impact Assessment (SIA), the Shujog Impact Framework and Assessment.

⁽¹⁶⁾ <http://www.theoryofchange.org>.

7.3 Az ilyen kísérleti projektek strukturálásakor az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie olyan szempontokat is, hogy milyen hatásköre és célja van az „audit” funkciónak és az érintettek körének. Ez szorosan kapcsolódik ahhoz, hogy az ilyen szereplőknek milyen többletköltségei vannak, és mi motiválja őket. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a méréssel kapcsolatos követelmények kidolgozásakor törekedjen az ilyen költségek minimalizálására, illetve a felesleges bürokrácia kialakulásának és a társadalmi fejlődés eltorzításának elkerülésére.

7.4 Fennáll annak a kockázata, hogy a kimondottan az ESZVA és a TVIP kapcsán kifejlesztett módszerek elsőbbséget élveznek majd más olyan eszközök és szabályok alkalmazásakor, amelyek a helyi, regionális és nemzeti szinten működő szociális vállalkozásokkal kapcsolatosak. A társadalmi hatás mérésének nem megfelelő vagy helytelen alkalmazása gátolhatja a társadalmi innovációt és kísérletező kedvet. Ennek a kockázatnak a visszaszorítására az Európai Bizottságnak figyelemfelkeltő és oktató programokat kell kínálnia a tagállamokban.

7.5 Ez a vélemény jelenti az első lépést az EGSZB társadalmi hatás mérésével kapcsolatos munkájában. A vélemény egyben válaszul is szolgál az idevonatkozó európai bizottsági munkára. Az EGSZB szerint ugyanakkor alapvetően fontos, hogy folytassuk és kiszélesítsük ezt a vitát, ezért nyomon fogja követni az Európai Bizottság munkáját és ő maga is tovább dolgozik majd ezen a témán politikai munkájának más területein is.

Kelt Brüsszelben, 2013. december 10-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Henri MALOSSE
